

Akademia Sztuk Pięknych w Warszawie
Wydział Architektury Wnętrz
mgr Adam Orlewicz

PRACA DOKTORSKA „Tekst literacki, a forma wystawiennicza. Rozważania nad kształtem muzeum literackiego w epoce cyfrowej.”

promotor: prof. Henryka Noskiewicz – Gałązka

STRESZCZENIE PRACY DOKTORSKIEJ

Przedmiotem pracy doktorskiej są rozważania teoretyczne i projektowe nad przemianami zachodzącymi we współczesnym muzealnictwie. Analizie w tym kontekście zostaje poddana architektoniczno-plastyczna działalność projektowa w muzeach. Celem rozprawy jest próba wskazania roli projektanta wystawy w procesie tworzenia nowoczesnej ekspozycji.

Za punkt wyjścia do rozważań przyjęta zostaje definicja współczesnego muzeum ustalona przez Międzynarodową Radę Muzeów (ICOM UNESCO), jako podstawa, która konstytuuje działalność wystawienniczą w instytucjach muzealnych. Następnie w pracy dokonuje się rozróżnienia typów i tematyki muzeów pod kątem projektowania ekspozycji, a co za tym idzie możliwości różnego natężania środków wyrazu artystycznego wprowadzanych w przestrzeń ekspozycyjną przez projektanta wystaw. W ramach proponowanej klasyfikacji rozważany jest charakter muzeów literackich w kontekście wprowadzania przez projektanta dodatkowej „jakości interpretacyjnej”. Krótko streszczona jest najnowsza historia zmian zachodzących w instytucjach muzealnych, mających na celu m. in. poszerzenie dostępności imprez wystawienniczych i wynikających z tego przemian w kształtowaniu ekspozycji. Zauważony zostaje paradoks, w którym opracowywanie i ochrona przez muzea ponadczasowych i niepodlegających przemianom zbiorów zostaje zderzona z nowym dążeniem do aktualności i zmian w muzealnych wydarzeniach wystawowych oraz w stosowanych technologiach. Na bazie zarysowanych w pracy współczesnych potrzeb praca podejmuje próbę wskazania roli wystawiennictwa w muzeum jako pola szczególnie ważnego, dającego bowiem widzowi niepowtarzalną możliwość doświadczania oryginalnej przestrzeni. W pracy wyznaczone zostają kryteria właściwego projektu wystawy, jako złożonego z czynników, które w sumie stanowić muszą jednolitą kompozycję. Na bazie takiej analizy postawiona zostaje teza, że w dobie szybkich przemian wizualnych wynikających z rozwoju mediów cyfrowych to jednak odpowiednio zaprojektowana przestrzeń wystawiennicza pozostanie czynnikiem przyciągającym widza do muzeum.

W podsumowaniu rozważań teoretycznych pracy opisana zostaje przykładowa inspiracja dla budowania przestrzeni wystawy literackiej. Muzeum Literatury Współczesnej w Marbach w Niemczech jest przykładem budowania dodatkowych znaczeń i klimatu niemożliwego do zastąpienia przez cyfrowe nośniki informacji.

Zasadnicza część projektowa pracy doktorskiej dotyczy Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza w Warszawie. Działania studyjne rozpoczyna analiza uwarunkowań przestrzennych i historyczno-konserwatorskich dla lokalizacji muzeum w zespole kamienic przy Rynku Starego Miasta. Skomplikowane przekształcenia architektoniczne i nietypowy podział przestrzeni wynikający z adaptacji budynków zabytkowych odbudowywanych w głównej części w latach 50-tych XX wieku, jest punktem wyjścia do wprowadzenia własnych projektowych rozwiązań. Zmiana układu funkcjonalnego

proponowana jest pod kątem zwiększenia powierzchni wystawienniczej. Szczególny nacisk na zwiększenie komfortu w realizacji funkcji wystawienniczej wynika z powodów dowiedzionych na wstępie pracy, ale również ze względu na warsztat badawczy autora. Zaproponowany, nowy układ komunikacji i wewnątrz przy zachowaniu substancji zabytkowej daje możliwość zmiennej aranżacji różnych ciągów wystawienniczych w nowych sekwencjach sal. Znaczne, niemal dwukrotne zwiększenie powierzchni wystaw jest możliwe m.in. dzięki wprowadzeniu zabudowy dziedzińca.

Dalsze opracowanie projektowe dotyczy koncepcji zabudowy dziedzińca przez ażurową i przeszkloną konstrukcję o wysokości dwóch kondygnacji o lekkim i otwartym charakterze i podziałach wynikających z kontekstu istniejącej architektury. Uzupełnieniem tej przestrzeni jest dodatkowa kondygnacja podziemna. Charakterystycznym elementem atrium staje się osadzona na słupach, pełna forma nowego łącznika na poziomie pierwszej kondygnacji. Przeszklenie atrium dopełnia również układ okiennic z drewnianych paneli warstwowych, tworzących w formie złożonej charakterystyczne pylony, a przy rozkładaniu pozwalających na wprowadzenie różnych układów kompozycyjnych. Planowana konstrukcja dachu pozwoli na utworzenie tarasu dającego możliwość sezonowych działań wystawienniczych i wykorzystującego atrakcyjną panoramę widokową na tzw. Skarpie Warszawskiej. W opracowaniu wskazana zostaje również przykładowa aranżacja wystawiennicza atrium w formie prostej ekspozycji czasowej.

Kolejnym elementem pracy doktorskiej jest koncepcja wystawy głównej poświęconej Adamowi Mickiewiczowi. Opracowanie oparte zostało na jednej z wersji scenariusza przygotowywanej przez Muzeum Literatury, zakładającej modułowość wystawy z możliwością wprowadzenia różnych ścieżek zwiedzania. Rozważania przestrzenne zawarte w pracy udowadniają możliwość stworzenia ekspozycji o zwiększonej liczbie wejść, jako odchodzącej od liniowej, jednostajnej narracji na rzecz nowego, modułowego typu wystawy. Przestrzeń ekspozycji przybliżającej życie i twórczość Adama Mickiewicza na bazie zbioru pamiątek, kolekcji ikonograficznej i tekstów, zostaje podzielona na trzy części z różnymi wariantami zwiedzania. Centrum ekspozycji stanowi moduł A „Powrót do Źródeł”, połączony w dwóch miejscach z modułem B „Sale życia”, oraz z modułem C „Strefa Interpretacji”. Każdy z modułów problemowych otrzymał w projekcie odrębny charakter barwny. Wszystkie pomieszczenia wystawy głównej zostały w pracy opracowane plastycznie. W poszczególnych salach wprowadzone są zróżnicowane nastroje i kształty, ale z dążeniem do zachowania wspólnego rytmu i stylu wizualnego. Wprowadzone są elementy o lapidarnym, współczesnym wyrazie w jednolitych kolorach i o konstrukcjach z powtarzalnym modułem, ale o zróżnicowanej kompozycji.

Opracowanie projektowe pracy doktorskiej zamyka koncepcja znaku graficznego dla Muzeum Literatury im. Adama Mickiewicza. Forma znaku ma nawiązywać w prosty sposób do równoległych skojarzeń z otwartą książką, ale też otwieranej szkatułki. W znaku jest zawarty ponadto inicjał - litera „L”. Ze względu na specyfikę instytucji podstawowy znak posiada mutacje przypisane czterem oddziałom muzeum o kolorystyce nawiązującej do tematyki każdego z oddziałów.

Praca doktorska składa się z opracowań na różnym poziomie działań od rozważań teoretycznych i ogólnych, przez analizy architektoniczne, aż po projekt wystawienniczy oraz detal w postaci znaku graficznego. Intencją autora było ukazanie szerokiego spektrum interwencji projektowych możliwych do realizacji w przestrzeni wystawienniczej i przyciągających swoją „jakością interpretacyjną” widzów do instytucji muzealnej.